

13. Budovy, vybavení, technika

Kapitola seznamuje se zásadami a principy, jak přistupovat k prostorům knihoven, aby splňovaly současné požadavky na knihovnu s komunitní funkcí.

Hlavní body kapitoly

- Urbanistické zásady
- Prostory knihoven
- Knihovní mobiliář

Klíčová slova

Architektura knihoven, budovy, veřejné knihovny, urbanistické zásady, prostory knihoven, knihovní mobiliář

Budovy a vybavení knihoven

Pro knihovny 21. století by mělo být standardem, že nebudou sloužit pouze k výpůjčkám dokumentů, ale stanou se především komunitními centry. V současné době je kladen důraz na funkci knihovny jako místa setkávání nebo tvůrčího rozvoje. **Středobodem všech činností knihovny jsou potřeby a zájmy občanů.** V dnešním světě knihovny plní funkci multifunkční budovy, která se přizpůsobuje různým skupinám uživatelů, proto je nutné dbát na flexibilitu zařízení knihoven, dispoziční řešení a design knihovny.

Obr. 26: Kroky k budování dobré knihovny

Urbanistické zásady

Budova knihovny, její interiéry a vnitřní vybavení mají na její uživatele velice důležitý vliv. S tím samozřejmě souvisí kvalita a poskytované služby.

Knihovna by měla v rámci poskytovaných služeb fungovat jako:

- místo setkávání,
- místo studia a soustředěné práce,
- zdroj informací,
- místo otevřených dveří a veřejných služeb.

Obecně platí, že **při plánování budovy knihovny mají být zohledněny následující zásady:**

- budova vhodně dotváří okolní zástavbu včetně veřejného prostoru,
- je umístěna v centru obce, v docházkové vzdálenosti, avšak v klidném prostředí,
- je zřetelně označena nápisem KNIHOVNA s jednoznačně definovaným vstupem,
- má vhodně upravené a bezbariérové vstupní prostory,
- propojení s venkovním prostorem vytváří další místa pro uživatele,
- vhodné je umístění návratového boxu nebo také **rezervačního boxu** (pro knihovny v obcích nad pět tisíc obyvatel),
- je zajištěn dostatek parkovacích míst, stání pro kola, kočárky i „parkování“ pro psy.¹⁾

[Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven.](#)

[Standard pro postupy rekonstrukce knihoven.](#)

Požadavky na bezbariérovost

Bezbariérovostí se rozumí soubor územně technických a stavebně technických opatření, která umožňují samostatný pohyb a užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace, tzn. bez pomoci další osoby. Požadavky na přístup, pohyb a pobyt znevýhodněných osob v knihovně jsou definovány ve [vyhlášce č. 398/2009 Sb.](#), o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

[Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.](#)

Velikost knihovny a funkční uspořádání

Velikost celkové užitné plochy nutné pro veřejnou knihovnu závisí na specifických potřebách dané komunity, na funkci knihovny, množství dostupných finančních prostředků, rozsahu knihovnických fondů, prostorů, které jsou k dispozici, a blízkosti jiných knihoven. Prostory knihovny odpovídají jejím funkcím a jejich rozloha vychází především z velikosti obce.

Minimální plocha knihovny určená pro uživatele je 60 m² na 1000 obyvatel obce nebo

spádové oblasti. Za plochu pro uživatele je považována celková užžitná plocha knihovny určená návštěvníkům.

Veřejné knihovny (pro potřeby této kapitoly) dělíme podle počtu obyvatel obce do tří kategorií:

- do tří tisíc,
- do 20 tisíc,
- do 40 tisíc obyvatel.

Knihovny v obcích do 3000 obyvatel

- Sídlí v budově v centru obce, někdy spolu s jinou institucí nebo úřadem, se kterým může sdílet vstupní prostor, WC pro veřejnost, wi-fi a technické zázemí.
- Jednoduchou dispozici tvoří prostor pro uživatele s výpůjčním pultem a volným výběrem pro dospělé a děti (celý knihovní fond).
- Při větší ploše je vhodné výrazně oddělit prostor pro děti a vybavit ho dětským nábytkem, hračkami atd.
- Prostory pro pořádání vzdělávacích akcí a besed je možno sdílet v rámci objektu.
- Nezbytností je minimální zázemí pro knihovníka s pracovním stolem, možností uvaření kávy, čaje a vlastním sociálním zařízením.
- Pro uživatele je k dispozici minimálně jeden až tři počítače s přístupem k internetu, z toho jeden je určen pro veřejně dostupný online katalog určený uživatelům knihovny. Venkovní prostory zahrnují např. stání pro kola, lavičku, infosystém.

Knihovny v obcích od 3001 do 20 000 obyvatel

- Nachází se v centru obce/města v samostatné budově, event. v budově s jinými institucemi a úřady, supermarketem apod.
- Má samostatný vstupní prostor s bistro, šatnou, WC pro návštěvníky a úklidovou komorou.
- V celé knihovně je zavedeno wi-fi.
- Je vyhrazen výstavní prostor.
- Součástí je i prostor pro besedy a vzdělávací akce s audiovizuální technikou, podle potřeby počítačová učebna a skladový prostor.
- Vstup do knihovny může být doplněn návratovým, případně také rezervačním boxem.
- Výhodné je spojení s informačním centrem obce/města.
- Dle možností knihovny je instalována bezpečnostní brána.
- Nejméně 75 % knihovních jednotek je ve volném výběru.
- Součástí knihovny je studovna, herna pro děti a relaxační prostory.
- Zázemí knihovny tvoří: kancelář, čajová kuchyňka, šatna, technická zařízení budovy, sklad pro knihovní fond. Venkovní prostory zahrnují parkovací místa, stání pro kola, lavičky, pítka, infosystém.

Knihovny v obci od 20 001 do 40 000 obyvatel

- Nachází se v samostatné budově v centru obce/města.
- V celé knihovně je zavedena wi-fi.
- Vstupní prostor zahrnuje návratový (případně také rezervační) box, bistro, relaxační prostor,

šatnu. Součástí vstupních prostor je počítačová učebna, klubovna, místnost pro vzdělávání, besedy a jednání, tak aby mohly fungovat i po uzavření knihovny.

- V knihovně je WC pro veřejnost.
- Místnost pro besedy je vhodné doplnit malým skladem k uskladnění zařízení účelného pro provoz těchto prostor a odpovídající audiovizuální technikou.
- Prostory pro uživatele je vhodné vybavit samoobslužnou stanicí pro půjčování a vracení knih.
- Nejméně 75 % knihovního fondu je ve volném výběru.
- Součástí knihovny je všeobecná studovna, týmová studovna, individuální studovny a herna pro děti.
- Je-li to možné, v uživatelských prostorách je zpřístupněno atrium, letní čítárna, terasa apod. relaxační prostory.
- Zázemí knihovny tvoří kancelář, čajová kuchyňka, šatna zaměstnanců, sklad pro fond, regionální oddělení pro pověřené knihovny, serverovna, technická zařízení budovy, vstup pro zaměstnance, úklidová komora, dle potřeb i dílna.
- Venkovní prostory: parkovací místa, stání pro kola, lavičky, pítka, infosystém.

Obr. 27: *Standard pro postupy rekonstrukce knihoven*

Prostory knihoven

Prostory knihovny jsou velmi důležitým činitelem, který má významný potenciál ovlivnit zájem veřejnosti o využívání jejich služeb a s nimi spojených aktivit. O celkovém dojmu uživatele při návštěvě knihovny rozhodují detaily: vstup do budovy, orientační systém, atmosféra, členění interiéru, světlo, barvy, zvuk, mobiliář, technologie, zázemí, funkčnost, útulnost a hlavně lidé.

Nabídka dobré knihovny

Dobrá knihovna nabízí:

- vhodný, pohodlný a přitažlivý prostor pro veřejnost,
- odpovídající prostor pro uchování a zpřístupnění knihovního fondu,
- uživatelská místa s denním osvětlením, odpovídající prostor a dostatek místa pro čtenářské, studijní a volnočasové aktivity včetně potřebného technického vybavení a sociálního zázemí,
- vhodné akustické podmínky pro komfort uživatelů i zaměstnanců,
- prostor pro setkávání skupin různých velikostí,
- výstavní prostor,
- přiměřený a pohodlný prostor pro personál knihovny (včetně zázemí, tj. oddechových a hygienických prostor),
- vhodné zónování: rušná zóna (vstupní prostory), polotichá zóna (výpůjční pult, volný výběr) a tichá zóna (studijní místa),
- kvalitní vybavení interiéru.

Prostředí knihoven

Všeobecné zásady pro prostředí knihoven:

- vnější označení knihovny ladí s grafickým vizuálem používaným v knihovně,
- kvalitní informační zóny obsahují aktuální a pravdivé informace,
- všude je dostatek přirozeného světla; přitom je zajištěno vhodné stínění oken proti slunečnímu svitu,
- doplňující umělé osvětlení tvoří architektonický a estetický prvek prostoru,
- při volbě barev je zohledněn účel daného prostoru včetně mobiliáře (např. studovna, koutek pro teenagery apod.),
- pro uživatele jsou nabízena pohodlná místa – dostatečné množství vhodného mobiliáře a dalšího potřebného vybavení včetně technologií,
- dokumenty jsou uloženy v otevřených regálech v takové výšce, aby byly obecně přístupné všem uživatelům (senioři, hendikepovaní),
- jsou zajištěny vhodné fyzické a technické podmínky a opatření umožňující samostatný pobyt a pohyb osob s postižením,
- zeď v knihovně je přiměřená – rostliny by měly ladit s okolím, nepřekážet v prostoru a nebránit v přístupu k oknům; při umístění rostlin v knihovně platí pravidlo: méně znamená více.

Knihovní mobiliář

Knihovní mobiliář je jedním z nejdůležitějších faktorů při navrhování interiéru. Měl by respektovat

celkový design knihovny, proto by při jeho výběru měl mít slovo architekt (popř. designér). Všeobecným pravidlem při zařizování knihovny je vytvoření dostatečně vzdušného a nepřeplněného prostoru, přičemž interiér knihovny by měl vždy působit jako celek.

Hlavními kritérii při volbě nábytku jsou pohodlnost, funkčnost, vzhled, flexibilita a kvalita. Uspořádání jednotlivých kusů knihovního mobiliáře musí zajistit snadný přístup a pohodlí každému uživateli knihovny, včetně hendikepovaných.

Nejviditelnějšími prvky interiéru v knihovně jsou regály, výpůjční pulty, sedací a stolový nábytek a technologie (počítače, interaktivní tabule, dataprojektor atd.).

Všechna doporučení a standardy týkající se rekonstrukce a vybavení knihoven najdete v dokumentech:

[Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky,](#)

[Standard pro postupy rekonstrukce knihoven,](#)

a na webových stránkách [Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven.](#)

Obr. 28: Web Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven

Další užitečné zdroje vztahující se k obsahu této kapitoly najdete v [příloze 13.](#)

1)

ATELIER ATREA. *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2012 [cit. 2022-03-22]. 72 s. Dostupné z:

https://ipk.nkp.cz/docs/Doporučení_Vystavba_07_05_2012DEF.pdf

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/budovy_vybaveni_technika

Last update: **2022/03/29 08:44**

